

СКОРОТЕЧА.

(Courier.)

Число 6.

Четвртакъ 21 Јануара 1843.

Год. II.

ВЪНАЦЪ ОДЪ НЕВЕНА.

У комъ полю, цвѣтномъ гаю.
Листа цвѣтакъ одъ невена;
У томъ лѣпомъ земномъ раю,
Вѣнацъ плет'мо, когъ времена,

Сатрет' неће моћна сила. —
А гдѣ су намъ шарни лузи
Гдѣ ли врта краснотъ мила,
Ако њ знано вѣштој Музи,

Нек' се гуди, сви смо будни,
Сви до едногъ тамо поћи,
Гдѣ с' зелена невенъ дивный. —
„Данъ ће гранут' мрклој ноћ“

Рече Муза, „садъ невена,
„Стабло шири, само сложно,
Свак' нек' с' лати свогъ бремена!
Тамо тамо мири с' снажно.“

„Тау' на полю Народности
Развја се цвѣтъ невена;
Крч'те куколъ изродъ пусти,
Вийте вѣнце одъ невена.“

Дим. Арнотъ.

ПУТОВАНЪ

У Цариградъ и Сирію по Карлу

Тратнеру списано.

(продуженіе)

На торжишту Ат-мейданъ видили смо Мошею Ахмеда-Султана, коя е лѣпотомъ најзнаменитія, и положеніе в много лепше, нежели Аја-Софіе седамъ вы-

соки торона, — провукли се крозъ воздухъ у облаке. Видили смо цамио Солимана-Султана, коя е лѣпотомъ знаменита, но величиномъ ни една храму Свете Софіе равна нив. У одной огради смотрили смо гробъ Солимановъ, на комъ е узвишенъ споменикъ, одъ славногъ Рокселана изпослованъ, кои сбогъ свое разкошне сыйности контрастъ изгледа. Ово историческо изпослованъ кажу да Меку представя.

Старый Сераилъ, или обиталиште великогъ Везира положено му е на особытомъ мѣсту; најболій изгледъ на пристаниште Боспора и мраморно море и као да е исто мѣсто башъ зато створено, да у свету најлепше обиталиште владѣтеля на нѣму саздано буде; но превелика штета, што подъ владомъ Музулманскомъ губи преѣшню красоту. При улазку главне капиѣ, на память намъ дође, да су нѣгда овде по слѣпымъ прозорима небровне кржаве главе повешане быле, које су съ тѣлеса христіянски на еданъ мигъ Султановъ слетиле. У првомъ зданію показали су намъ Ковницу, гдѣ се орудія справе, да и савъ посо детиньскій одправляю. Съ лѣва стои негдашњи Храмъ свете Ирине, а садъ е стары оружја Музеумъ. Читаюћи да Турцы овай Музеумъ странима радо не показую любопитанъ самъ био увѣрити се. Кадъ смо већ на врата пристѣли, предстојатели съ тымъ се извинявали, да су ключеве из-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

губили. Мы смо зато време ковницу, и друга одѣленія Сераила провидили, и опеть се у Музеумъ упутимо, гдѣ су насть као и пре предуерѣли. Г. Лади Лондондери на ово повторително извиненіе любопитливѣгъ постане, позове се на царскій Ферманъ, и зажели, да еданъ изъ меѣу пратиоца пошлѣ се къ Решидъ Паши, да ключеве ише. По дугомъ чеканю и незадовольству нашемъ, донесу се ключеве, и мы уѣмо. Никакве знаменитости, осимъ нѣколико зарѣаны пушка и копля. У скраинѣмъ угльу, видисмо нѣколико стары широки сабала, и у нѣкомъ стакленомъ затвору више ключева одъ поотиманы незнатны градова. Свега тако смо мало видили, да име Музеума незаслужув. Садъ смо у друго зданіе ушли, ту смо у едну велику окруклу собу ушли ков сузидови фрешко-бояма, и побѣде знацима украшени были. Многи златни украси, ков смо видили коренне черте восточногъ вѣса показую; два реда кипресса, пружили се уздужъ крозь целу улицу, и ако човекъ средомъ поѣе, приспѣ ѣе у едно велико зданіе, гдѣ е нѣгда врховный Министеръ засѣданія совѣта држао. Зидови су одъ Мермера сазидани, и позлатомъ украшени. Султанъ е у време таковогъ совѣта, изъ найближе себе преслушкиво. У случаю общтегъ званичногъ совѣта скупштина е држана у дворани Трона; коя е дворана са свимъ мрачна, и свѣтлость само крозь боядисана стакла допирати могла. Мраморъ, злато, и драго каменѣ были су украси ове царске дворане, гдѣ е преко Султановогъ Стола на четыреъ стуба разапето златно небо найвише важило; а во общте цео украсъ покваренъ вкусъ сведочи. Кадъ смо све провидили у Сераилу благодаримо Господину Лорду на усердію и разиѣмо се.

Я самъ често посѣщтаво Хиподромъ-торжиште, или Ат-мейданъ. Ово е може

быти сбогъ Рамазана, пуно народа было. Овде смовидили много оседланы коня, на коима се дѣца упражняваю у ишеню. Много самъ овде лѣпо изпословане люляшке смотрио, какове самъ и у Бечу прилику имао видити. Знаменитъ е овде подъ Феодосіемъ воздвигнутъ Обелискъ; змѣвиданъ столпъ, кои е изъ Цркве пренешенъ; и една чрезъ Константина Порфирородногъ подигнута пирамида, съ ков е бронсъ съ прочи скупощѣнни метали разграблѣнъ. Другій данъ самъ у оближнѣности Ат-мейдана посѣтио тысячестолетный водохраниль или Цыстерну. Ту насть нѣкій Ерменинъ крозь стремне степене уведе. — 280 стубова, надъ коима су два свода у накретъ сазидана, составляю Цыстерну. Жители Цариграда предградія Пере и Галате воду изъ различны извора крозь олуке у градъ текућу пию: кои су есе олуцы іошть у, найдревнія времена сазидали. Будући да су нападеніемъ непріятельскимъ, ови олуцы сметени и зауставлѣни бивали, зато су овде іошть негдашнѣи Грцы те тысячестолетне или Цыстерно сазидали кой су Цыстерне за такови градъ, кои е до садъ не манѣ одъ 29 пута обсажденъ, а 8 пута опеть срушенъ, одъ неощѣниме ползе. Алъ исти водохрани не да се у безбѣдности држе; него обшномъ вандалисму музулманскомъ, на очигледъ црне штете руше се и кваре; у едной данасъ нѣкій ерменинъ свилару држи.

(продужиѣ се)

КРИТИКА У ЈЕЗИКУ.

II.

У додатку к онијем истијем новинама 26. (1842) говори некакав Г. К. П. (под натписом: „Грамматическо и Сзыкословно мало примѣчаніе“) измеѣу осталога и о могао рекао,

пошао, ишао, нашао, вукао, стекао и т. д., и каже, да то „не заслужује одобренија“ прво за то, што ономе а пред о нема мјеста ондје, а друго, и треће, што би у Граматици сметало у састављању времена. Кад бих ја ово сад први пут чуо од Г. К. П., ја бих казао, да не заслужује никаква одговора ни спомена, као ни оно остало, но будући да сам ја од гдјекојијех првијех нашијех књижевника не само чуо, да овако мисле, него и читао, гдје по овим правилима и пишу: мого, реко, дошо, и т. д., а то је управо против мене, који сам писао и пишем (и налазим, да ваља писати — као што се у народу највише и говори) мога о, рекао, дошао, тресао, као и катао, сврдао, витао орао, мисао и т. д. зато мислим да је вриједно, а и дужност моја, на то што одговорити. И тако, 1) Само онај, који овога посла не разумије, може рећи, да овоме а нема мјеста. У староме је Славенском језику у овакијем ријечима (које се у њему налазе) њ мјесто овога а, н. п. рекъль, пришъль, котъль, оръль, мьсьль, свѣтъль и т. д. У данашњем у Славенском језику пометано је у гдјекојијем ријечима (према Рускоме језику) е мјесто њ, н. п. пришель, котель, орель, а у гдјекојима је избачено само њ, па остало онако, н. п. рекль, мьсль, свѣтль. У нашем у пакъзјку, као што је више пута говорено, свуда је на свакијем мјестима а мјесто Старославенскога њ н. п. рекао, дошао катао, орао, мисао, свијетао и т. д. Да ово и на крају у нашем у језику постаје од л, то ваља да зна сваки наш књижевник; најзападнија браћа наша (Чакавци, који мјесто што или шта кажу ча) говоре управо: рекал, пришал и т. д.; а даље у премјењивању кажу и они, као и ми: рекла, рекли; котла, котлу и т. д. Ко из овога још не разумије и не признаје, да овоме а овдје има мјесто, онај би

могао рећи, да ни у другијем ријечима нема мјеста оваково а, које се даље у премјењивању ријечи изоставља, н. п. у ован (овна, овнови, овнујски), раван, (равна, равно, равнина), чворак (чворка, чворковић), и т. д. Ако не разумије ни по овоме, онога Бог нека обавијести! По гдјекојијем мјестима народа нашега, а особито у Сријему и у Бачкој и у Банату, изоставља се у говору а испред о не само у овакијем ријечима (гдје је уметнуто ради благогласија), него и у осталима (гдје је постојано), и тако се говори: мог'о, рек'о, дош'о, кот'о, Пак'о сврд'о, вит'о, пис'о, ко'по, трч'о и т. д., а ја сам напоменуо у предговору к пословицама, да се по југо-западнијем крајевима народа нашега у овакијем догађајима у говору изоставља о, па се говори: мога' река', доша', ката', писа' трча', и т. д. Кад се дакле једне ријечи у народу говоре двојако и тројако, не треба ли онда Списатељи да пишу онако, као што је најправилније? Још је вриједно за оваке наше филологе напоменути, да Руси у мушкоме роду говоре и пишу, н. п. рекъ, могъ, потресъ, а у женскоме и даље: рекла, рекли; могла могли; потресла, потресли и т. д. Ваља да бы Г. К. П. са осталијем својим јединомисленицима казао и у овакијем догађајима: откуд, и што ће л у женскоме роду и у осталијем премјенама кад га нема у мушкоме? 2) Нек се Г. К. П. у овоме догађају нимало не брине за правила о састављању времена. Ко је за тај посао, наћи ће те како то бива по својству језика; ако за то није, ономе ће све сметати, а ништа му не може помоћи. Ко је год рад, да се мијеша међу књижевнике свога народа, ваљало би да зна, како се у право говори, и како писати ваља по својству народнога језика; ја за што онако, и откуда је што постало, то је посао

другијех људи, од којијех је један у сто година доста за сав народ наш од све три вјере,

Што наши књижевници не знаду свога народног језика, то је несрећа, која би се могла изговорити, и против које би се човјек могао помоћи надати; али што слабо који може да призна своје незнање, него сваки готово, и највећа незналица, мисли, да зна управо, као што треба, и хоће друге да учи и епоху да чини, то толико је тешко изговорити, колико убија надежду, да ће се од те несреће на скоро моћи излјечити.

у Бечу 16. Овгуста 1824.

Вук Стеф. Караџић.

В Ћ С Т И.

Нъгово Высокоблагородіе, верховный школа г. в. с. надзиратель Господиѣв Евгений одъ Ђурковиѣхъ благоволю в высокоученогъ Г. Иована Чокора, у Гимназиѣ Новосадской мађарскогъ языка професора, за привременогъ Професора препарандіе у Сомбору наименовати.

Пешта. 19 Ян. т. г. Данасъ е одпутовао високопреосв. Г. Платонъ нашъ Епископъ у Бечъ послонъ наслѣдства, коз е безсиртный Савва Текеліа Србскомъ роду у тестаменту оставіо. Свакій часъ пакъ очекива се и последній изсланикъ С. Матице в примлино реченога наслѣдства - Благор. Г. Стояковиѣхъ изъ Арада; одъ нъга ћемо валда достаѣрно и обширно извѣстіе сврху свега што се досадъ съ примлињемъ народногъ добра догодило, што скоріе, добыти. Онъ е завста велику жертву роду своје учиніо; еръ презревши све собствене послове радо в трудъ свой адвокатскій за обште рода свогъ благо преко 12 неделя дана полагао, и-као што се предупредно беседи съ доста добрымъ успѣхомъ, ако само опетъ какви непредвиђени узроци цело дѣло съ нова не замрсе. Међутимъ надамо се, да ће личность нъговога высокопр. Г. Епископа, као Посланика Матициногъ горе кодъ премилостивогъ Царскогъ Трона милостиво и

за родъ Србскій користно примлѣна быти; према се іоштъ много сумљю о свему, будући е силна бура навалила была ово рода нашегъ наслѣдство оборити; но уметство и жертве одъ стране родолюбивы куратора моћи ће заръ целу стваръ, ако и есте поколебана, опетъ у тестаменталной првобытности одржати и сачувати себи на честь а роду на славу и ползу. —

Пешта. Прошасте седмице в изъ Будима у Бечъ одпутовао нашъ прослављный Списатель Г. Вукъ Стеф. Караџићъ, кои се скоро неделю дана овде кодъ свои прави пріятели само као радодочеканный гостъ бавіо.

Д О П И С Ћ.

(Изъ Вуковара 12. Јануар.). Пре неколико дана почео се главный саборъ овдашнѣ вармеје, у комъ између прочегъ забранѣно Чивутима куће и землѣ, као што су већъ были почели, куповати, будући да инеу ни пређе найнови законъ у тожъ обычаю были. У следству тога сабора налази се млоштво страны овде, зато се надамо, да ће данасъ у вармејской сали држећій се балъ сияњъ быти. Путови су сама пропасть, зато су на пици послови слаби; рана се довозити не може. Стаѣ е здравли према хрѣваомъ времену прилично. Юче е приватнымъ путемъ гласъ стигао, да е дружина одъ 20 особа, са 20 Лоози кодъ овдашнѣгъ трговца Г. Юстина Михаиловиѣна 2. главный добытакъ одъ 40,000 фр. добыла, у комъ се друштву сва кога станиа и чина людій наоди. Случайно е тай истый данъ кодъ истогъ трговца, кои и ц. к. колектуре има, и едно терно начинѣно То е већъ другій путь, како се у Вуковару единымъ и истымъ рукама главный добытакъ велике лутріе догѣја. — Овде се одъ неколико дана младый Хорватъ Г. Царъ у народномъ занета лепомъ оделу налази. Онъ се враћа са свогъ пута изъ Србіе — наши га овде и свуда пріятелиски дочекую. Одъ крви неможъ быти вода.

— Ђ. —

НОШИВО

(съ образомъ ч. 2.)

Издаватель Димитрій Иовновићъ. (Bastei Gasse Nr. 349)

У ПЕШТИ словима Баймеловымъ.